

80. VÝROČIE OSLOBODENIA BIELORUSKA

Luciána HOPTOVÁ

Brána pamäti v memoriálnom komplexe Trostenec. Foto: Archív autorky

V júli 2024 si Bieloruská republika pripomenula 80. výročie svojho oslobodenia od nemeckých okupantov. Okupantov, ktorí v rokoch 1941 – 1944 prostredníctvom nastolenia politicko-vojenského systému riadenia krajiny – tzv. „nového poriadku“, viac ako tri roky nielen ničili a vypaľovali bieloruské mestá i obce, devastovali ich priemysel a hospodárstvo, ale aj ponižovali, využívali, drancovali a zabíjali bieloruské civilné obyvateľstvo, bez ohľadu na vek, pohlavie či vierovyznanie.

Na bieloruskom obyvateľstve boli v rokoch vojny páchané neslýchané a nevidané zverstvá. Okupanti nešetrili ani ľudí staršej generácie, ženy či deti. Koncentračné tábory a getá boli vytvorené takmer v každom bieloruskom regióne. Najväčší koncentračný tábor – Trostenecký tábor priniesol smrť viac ako 206-tisíc ľuďom. V Minskom gete, najväčšom na okupovanom bieloruskom území, zomrelo viac ako

105-tisíc ľudí. Celkovo bolo na území okupovanej Bieloruskej sovietskej socialistickej republiky (BSSR) vytvorených viac ako 260 miest masovej eliminácie ľudí.

Počas troch rokov vojny nemeckí okupanti a ich spojenci vyplienili 209 bieloruských miest a približne 9 200 bieloruských obcí. Viac ako päťtisíc z nich bolo zničených a vypálených spolu s celým obyvateľstvom alebo jeho časťou. Do 186 bieloruských obcí sa už nikdy nepodarilo prinavrátiť život. Symbolom tragédie bieloruského obyvateľstva sa stalo vypálenie obce Chatyň. Celkovo sa obeťou „nového poriadku“ stala takmer jedna tretina bieloruského obyvateľstva, zomrel teda každý tretí obyvateľ predvojnovaj BSSR.

Väčšina bieloruského obyvateľstva nikdy neprijala „nový poriadok“. Už v prvých dňoch vojny bolo v bieloruských mestách i obciach formované ilegálne a partizánske hnutie. Len koncom roka 1941 v radoch partizánov bojovalo približne 12-tisíc bojovníkov. V lete roku 1944 zvädzalo boj s okupantmi viac ako 374 tisíc partizánov, ktorí boli sústredení v 1 255 partizánskych oddieloch, pričom 997 oddielov bolo súčasťou 213 partizánskych brigád. Bieloruská republika je tak právom nazývaná „Partizánska republika“. Veď partizánske hnutie, v úzkej súčinnosti a spolupráci s vojskami Červenej armády, počas troch rokov krutého panovania Nemcov eliminovalo takmer pol milióna nepriateľských okupantov.

Na jeseň roku 1943 začalo oslobodzovanie BSSR. Prvou oslobodenou obcou bolo mesto Komarin v Gomel'skej oblasti. Prvé oblastné centrum – Gomel' bolo oslobode-

né dňa 26. novembra 1943. V januári – marci roku 1944 Červená armáda za výdatnej pomoci partizánskeho hnutia uskutočnila viacero oslobodzovacích operácií, ktoré priniesli vytúženú slobodu obyvateľom miest ako Mozyr, Kalinkoviči, Ozariči, Rogačev a ďalším.

Rozhodujúcou oslobodzovacou operáciou sa stala operácia, ktorá vošla do dejín pod názvom Bagration. Jednu z najväčších vojenských operácií na východnom fronte v rokoch druhej svetovej vojny uskutočnili vojská 1. Pobaltského frontu, 1. Bieloruského frontu, 2. Bieloruského frontu a 3. Bieloruského frontu. Celkový počet sovietskych vojakov, ktorí sa postavili nepriateľskej skupine armád Stred, predstavoval 2,4 milióna.

Hlavná ofenzíva sa začala dňa 23. júna 1944 a už na druhý deň sa podarilo prelomiť obrannú líniu nemeckých jednotiek. Dňa 3. júla 1944 bolo oslobodené hlavné mesto BSSR – Minsk. Skupina armád Stred počas tejto prvej etapy operácie Bagration utrpela zdrvivú porážku. Druhá etapa oslobodzovacej operácie, realizovaná v júli 1944, priniesla oslobodenie ďalších veľkých bieloruských centier, ako Moloďčno, Baranoviči, Pinsk a Grodno. Oslobodením mesta Brest dňa 28. júla 1944 sa zavrášilo vyhnanie nemeckých okupantov z územia BSSR.

Tri roky krutého panovania Nemcov, ktoré priniesli bieloruskému národu obrovské ľudské i materiálne straty, zanechali hlbokú stopu v histórii Bieloruska i na mentalite bieloruského obyvateľstva. Svedčí o tom nielen veľké množstvo memoriálnych objektov a pamätných miest po celom území súčasnej Bieloruskej republiky, ale aj celý rad pamätných a spomienkových akcií, ktorými si bieloruský národ každý rok pripomína a zároveň vysoko ctí ľudí, ktorí obetovali svoj život pre záchranu svojej vlasti.

Použitá literatúra:

- БЕЛАРУСЬ ПΟΜΝΙТ. *Операція Баграціон*. Dostupné na internete : <<https://storyofvictory.sb.by/operbagration>>.
- БЕЛАРУСЬ ПΟΜΝΙТ. *Освобождение Белоруссии. День за днем*. Dostupné na internete : <<https://storyofvictory.sb.by/day2day>>.
- КОВАЛЕНЯ, А. А., и др. *История белорусской государственности. В 5 т. Т. 4. Белорусская государственность накануне и в период Великой Отечественной войны и послевоенного восстановления (1939 – 1953 гг.)*. Минск : Беларуская навука, 2019. 567 с. ISBN 978-985-08-2452-3.
- ЛИЦКЕВИЧ, О. Геноцид белорусского народа. In *Беларуская думка*, 2009, № 4, с. 88 – 94. ISSN 0023-3102.
- ЛИТВИН, А. М., и др. *Вклад белорусского народа в Победу в Великой Отечественной войне*. Минск : Беларуская навука, 2015. 495 с. ISBN 978-985-08-1866-9.